

Учреждение «Отдел образования администрации Волжского муниципального района»
Муниципальное общеобразовательное учреждение «Большекарамасская средняя общеобразовательная школа»
Волжского муниципального района Республики Марий Эл

«СОГЛАСОВАНО»:
Зам. директора по УВР
 Михайлова Н.М.

«УТВЕРЖДЕНО»
Директор школы: Микакова В.А.
28 августа 2023 г.

Рабочая образовательная программа
по предмету: родной (марийский) язык
для 9 класса

Программа составлена на основе программы «Примерная рабочая программа учебного предмета
«Родной (марийский) язык для 5-9 классов основного общего образования».
Йошкар-Ола, ГБУ ДПО Республики Марий Эл «Марийский институт образования», 2021 г.
Разработчик: Кузнецов В.В., Кузнецова Н.В., Алмаматова Л.И.

Составитель программы: Ибраева Галина Егоровна,
учитель марийского языка и литературы
первой квалификационной категории

д. Чодраял

Умылгарымаш

Марий йылме – тиде марий калыкын шочмо йылмыже, эн кугу поянлыкше. Тунемше тидын дене изинекак палыме лиеш. Ача-аван ойыштым кече еда колын, илыш-корныш Шочмо йылмым тыршен тунемын, ұдыр-рвезе-влак илышлан кўлшө, пенгыде умылымашым налыт, уш-акылышт шуаралтеш. Марий йылме школышто – ушан-чолга у тукумым куштымо ўшанле йөн.

Марий йылме дене туныктымаш пашам кыдалаш школлаш лукмо шинчымаш стандартым, Марий образовательный учрежденийын кугыжаныш концепцийжым, Марий Эл Республикын базисный 2010 ийын, этнокультурный компонентан учебный план-влакым, кугыжаныш доктринам, методикын йодмыжым шотыш налын пашам бштыман.

9 классыште тўн шотышто синтаксис ден пунктуаций тунемалтыт: сложносочиненный предложений, сложноподчиненный предложений, союздымо сложный предложений, тўрлө йөн дене кылдалтше сложный предложений-влак.

Паша икте почеш весе ешаралтынак лектеш. Нунын коклаште поснак кўлешанже тыгай:

-йылмын сөралжым (сылнештыраме йөнжым) палаш да кучылт мошташ;

-эн ончычак кутырымо йылмым лывырташ.

Текстым шкевуа чонгымо годым кум тўн сомыл чак кылдалтшаш:

- мом каласаш шонымо возышо-ойлышо енлан шканжат, молыланат раш лийже;

- текст логико-композиционный могырым чаткан ышталтше (ик ужаш весе дене кылдалтше, ик шонымаш гыч весе кўрылтде лектын шогыжо);

- йылме лывырге, чын да ару лийже.

9 классыште программе йылмын чыла тўн стильже шотышто ятыр пашам темла. Утларак кўлешанже – йоча шке шонимыжым монолог семын кўрылтде каласкален (возен) пуаш тунемшаш.

Йылме лывыртыме паша

Текст да стиль нерген тунеммым ушештарен пенгыдемдымаш. Текстын тўрлө жанр йөн дене чоңалтмыже (каласкалымаш, описаний да шонкалымаш).

Чыла стиль нерген умылымашым иктешлен келгемдымаш, стиль-влакын ойыртемештым палымаш, нунын дене текст-влакым чонен моштымаш.

Общественно-политический да морально-этический темылан серыме текст негызеш изложений (каласкалалаш, возаш), мутлан: «Ялемын тачысе да эрласе кечыже», «Ончылнем шўдө корно, иктыже веле мыйын», «Улан илыш – шкена кидыште»...

Сўретым ончен шонкалымашан сочинений.

Грамматический сочинений.

Газет да журналлан общественно-политический да морально-этический тема дене кылдалтше статья-влакым возымаш.

Тунемше ий мучашеш мом ыштен моштышаш

- Сложный предложенийым синтаксически лончылен моштышаш; түрлө сложный предложенийым чонен кертшаш; синтаксический синоним-влакым кучылт моштышаш;
- 8-9 классыште тунемме пунктограммым палышаш; препинаний знакым молан тыге шындаш кўлым умылтарышаш;
- орфограмман мут-влакым возен да тиде орфограммым умылтарен моштышаш;
- текстын стильжым да возалтме йөнжым (жанр ойыртежым) палышаш; сылнымутан сочиненийым, публицистика стиль ден статьям возен моштышаш; деловой кагазым серен кертшаш;
- шке возымаштыже орфографический, пунктуационный, грамматический да речевой йонылышым төрлен моштышаш;
- ойлымо да возымо годым литературный нормым тұрыс шуктышаш.

Теме шот дене планирований

№	Урокын темыже	Урок	Урокын типше	Тергымаш	Тунемше мом палышаш да моштышаш	Эртарымаш	
						План	Факт
1-ше раздел. Шочмо йылме							
1.	Марий йылмым шымлыше шанчыен-влак	1	У темым тунеммаш		Марий йылмым шымлыше шанчен-влакым палаш. Шочмо йылме нерген умылымашыштым ойлен мошташ		
2-шо раздел. 8 классыште тунеммым ушештарымаш							
2	Муткылдыш	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Картычке дене паша	Муткылдыш да тыглай ойлончо нерген палаш Тунеммым ушештарен иктешлен мошташ		
3	Тыглай ойлончо	1	Ушештарымаш				
3	Икгай членан ойлончо	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Грамматический диктант	Икгай член-влак да нунын ушалтме ойыртемышт нерген палаш. Икгай членан ойлончышто препинаний палым чын шынден мошташ.		
4	Ойыралтше член-влак.	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Картычке дене паша	Ойыралтше член-влак нерген палаш. Ойлончылаште ойыралтше член-влакым ойырен мошташ.		
5	Диктант	1			Икгай членан, ойыралтше членан ойлончылаште препинаний палым чын шынден мошташ.		

3-шо раздел. Кыдежан ойлончо (Сложный предложений)							
6	Кыдежан ойлончо нерген улымыш.	1	У темым тунеммаш	Йодыш-влак	Кыдежан ойлончо нерген палаш. Текстыште кыдежан ойлончым муын да тудым тыглай ойлончо деч ойырен мошташ.		
7	Кыдежан ойлончын түрлө лиймыже	1	У темым тунеммаш	Паша-влак	Текстыште кыдежан ойлончым муын мошташ. Кыдежан ойлончо-влакын ойыртемыштым палаш		
Мужырлалтше кыдежан ойлончо (Сложносочиненный предложений)							
8	Мужырлалтше кыдежан ойлончо. Ушышо, вастарешлыше, ойырышо ушем мут-влак	1	У темым тунеммаш	Схемым ыштымаш	Мужырлалтше кыдежан ойлончо нерген палаш. Мужырлалтше кыдежан ойлончышто ушем мут-влакым кучылт да чарналтыш палым чын шынден мошташ.		
Ушалтше кыдежан ойлончо							
9	Ушалтше кыдежан ойлончо. Рашемдыше (определительный) кудынь ужаш.	1	У темым тунеммаш	Паша-влак	Ушалтше кыдежан ойлончо нерген палаш. Ушалтше кыдежан ойлончым моло ойлончо деч ойлончо деч ойырен мошташ		
8	Умылтарыше (изъяснительный) кудынь ужаш	1	У темым тунеммаш	Схемым ыштымаш	Умылтарыше кудынь ужашан ойлончо нерген палаш. Ойлончым синтаксис могырым лончылен мошташ		
9	Контрольный диктант	1	Контрольный диктант	Заданийым шуктымаш	Текстыште чарналтыш палым чын шынден мошташ		
8	Умландарыше (обстст-ный) кудынь ужаш. Действийын кузе лиймыжым, верым, жапым ончыктышо кудынь ужаш	1	У темым тунеммаш	Грамматический диктант	Умландарыше кудынь ужаш нерген палаш. Кум түрлө кудынь ужаш-лакым ойырен да йодышым чын шынден мошташ		
9	Амалым, условийым, цельым ончыктышо кудынь ужаш	1	У темым тунеммаш	Мутер диктант	Кум түрлө кудынь ужаш-влакым нерген палаш Түрлө союз шотан мут-влакым кучылт мошташ		
10	Уступкым, следствийым ончыктышо кудынь ужаш	1	У темым тунеммаш	Картычке дене паша	Кум түрлө кудынь ужаш-влакым нерген палаш Уступкым, следствийым ончыктышо кудынь ужаш-влакым ойырен мошташ		
11	Умландарыше кудынь ужашан ойлончым иктешлымаш	1	Йылме лывыртеме паша	Грамматический диктант	Обстоятельственный прид.СПП-влакын грамматический значенийыштым улымтарен, чонен мошташ		
12	Контрольный диктант	1	У темым тунеммаш	Возымаш	Ойлончылаште чарналтыш палым чын шынден , схемым ыштен мошташ		
13	Икмыняр кудынь ужашан ушалтше кыдежан	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Икмыняр кудынь ужашан ушалтше кыдежан ойлончо		

	ойлончо				Значенийыштым умылтарен, схеме почеш чонен мошташ		
Ушем мутдымо кыдежан ойлончо							
14	Ушем мутдымо кыдежан ойлончышто запятой ден точко запятойым шындымаш	1	У темым тунеммаш	Йодышлан вашмут	Ушем мутдымо ойлончо нерген палаш. Ушем мутдымо ойлончым моло ойлончо деч ойырен мошташ..		
15	Ушем мутдымо кыдежан ойлончышто кок точко	1	У темым тунеммаш	Паша-влакым шуктымаш	Ушем мутдымо ойлончышто кок точко шындалтме амалым палаш Кок точкым шынден, ойлончым чонен мошташ		
16	Ушем мутдымо кыдежан ойлончышто тире	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Ушем мутдымо ойлончышто тире шындалтме правил-влакым палаш. Тыгай ойлончым шке гыч чонен мошташ		
17	Ушем мутдымо кыдежан ойлончым иктешлымаш	1	Йылме лывыргыме паша	Паша-влакым шуктымаш	Возымаште союздымо ойлончо-влакым кучылт мошташ		
Түрлө йөн дене кылдалтше кыдежан ойлончо							
18.	Түрлө йөн дене кылдалтше кыдежан ойлончо	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Түрлө йөн дене кылдалтше кыдежан ойлончо нерген палаш. Тыгай ойлончым текстыште муын мошташ		
19	Сочинений «Мамыкан ош пагыт»	2	ЙЛП				
Вияш да савырыме ой.							
20	Вияш ой оян ойлончо. Диалог	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Схеме почеш ойлончым возыма	Вияш ой ден диалогым палаш. Схеме почеш предложений-влакым шонен, знак-влакым чын шынден мошташ.		
21	Савырыме оян ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Графический диктант	Савырыме ой нерген палаш. Келшыше ушем мутым кучылт мошта		
22	Изложений	2	ЙЛП		Содержанийым колытын изи теме-влакым муын мошташ		
23	Цитат	1	У темым тунеммаш		Диалогым, цитатыт, вияш да савырыме оян предл-м кучылт мошташ.		
24	Диктант	1		Графический диктант	ССП, СПП-влакым ойырен мошташ, препинаний знак-влакым чын шынден мошташ		
Ушештарымаш							
25	Лексике	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Лексике нерген палаш. Синоним, антоним, омоним-влакым кучылт мошташ.		

26	Икгай членан ойлончо	1	Ушештарыме урок	Йодышлан вашмут	Икгай членан ойлончо нерген палаш Ойлончышто ушем мут-влакым чын шындаш.		
27	Причастиян да деепричастиян савыртышан ойлончо	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Причастиян да деепричастиян савыртышан ойлончо.нерген палаш.		
28	ЙЛП Сочинений «Мый кө лийнем»	2	ЙЛП		Текстым возаш.		
29	Савырныммутан да пуртымо мутан ойлончо-влак	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Йодышлан вашмут	Савырныммутан да пуртымо мутан ойлончо-влак нерген палаш.		
30	Иктешлымаш урок	1					

